

ELEKTROMOSSÁG

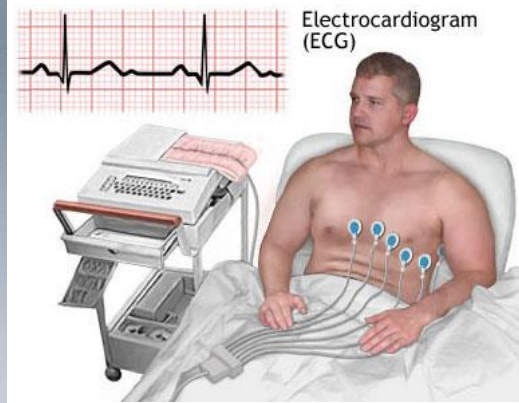
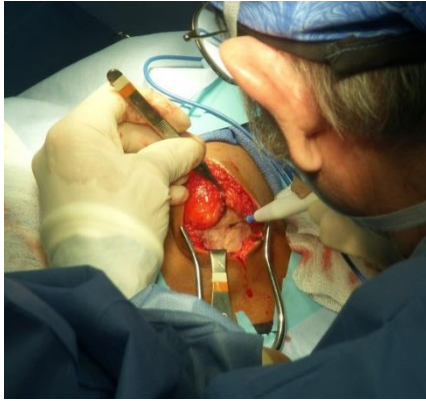
Dr. Kósa Nikoletta

Biofizikai és Sugárbiológiai Intézet

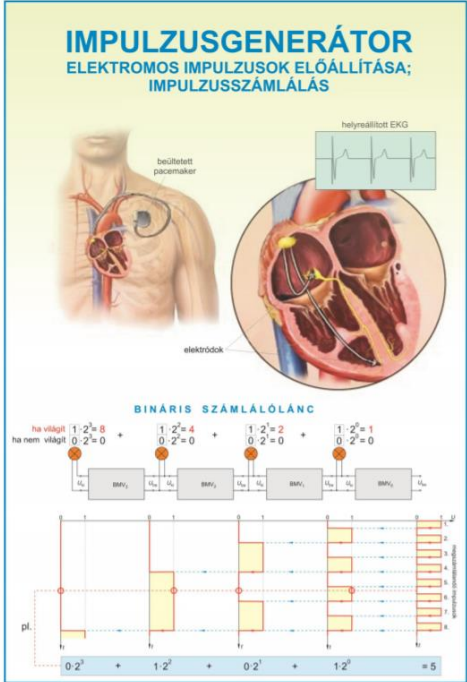
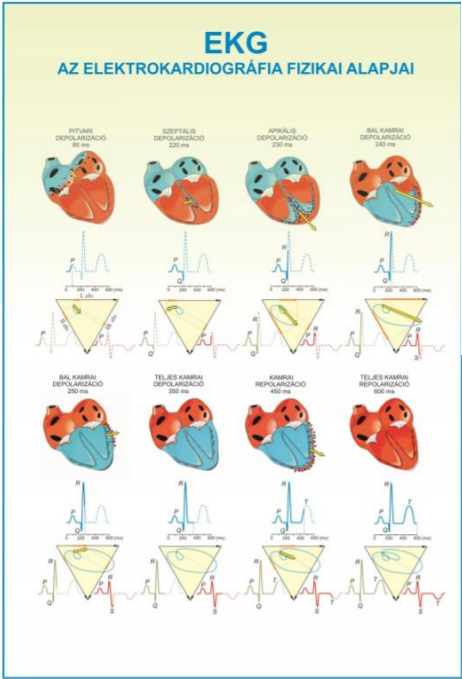
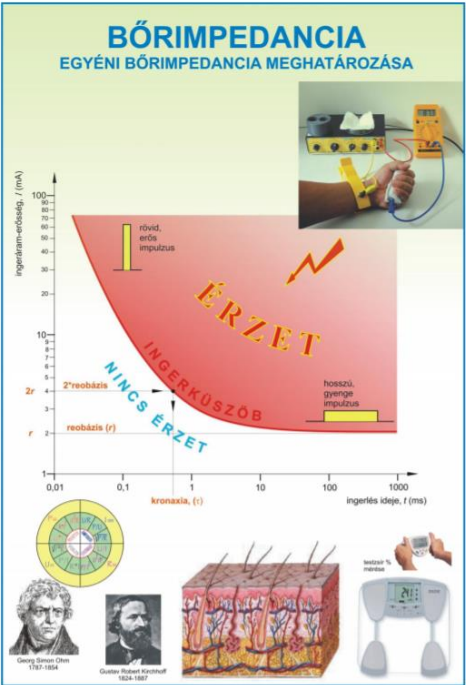
2023.09.25

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769

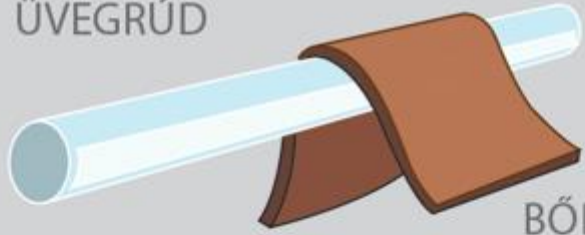

Elektromosság orvosi és gyógyszerészeti felhasználása

ÜVEGRÚD

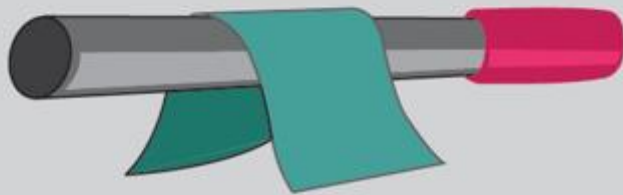
BŐR

MŰANYAG RÚD

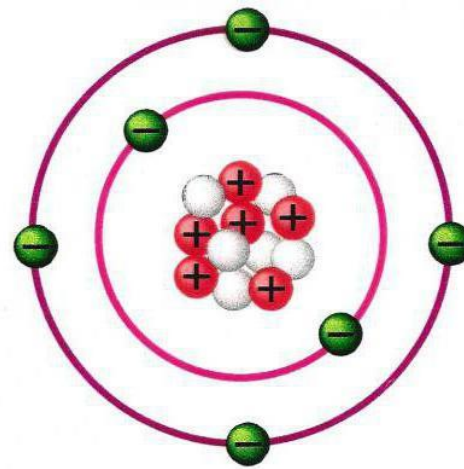

SZŐR

FÉMRÚD

SZÖVET

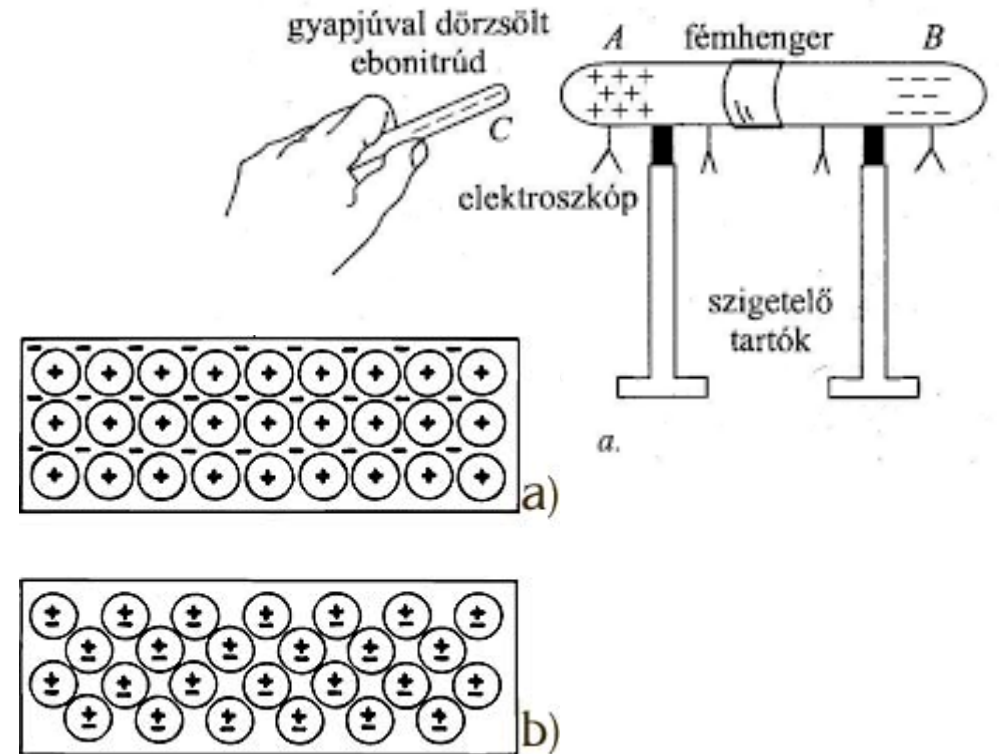
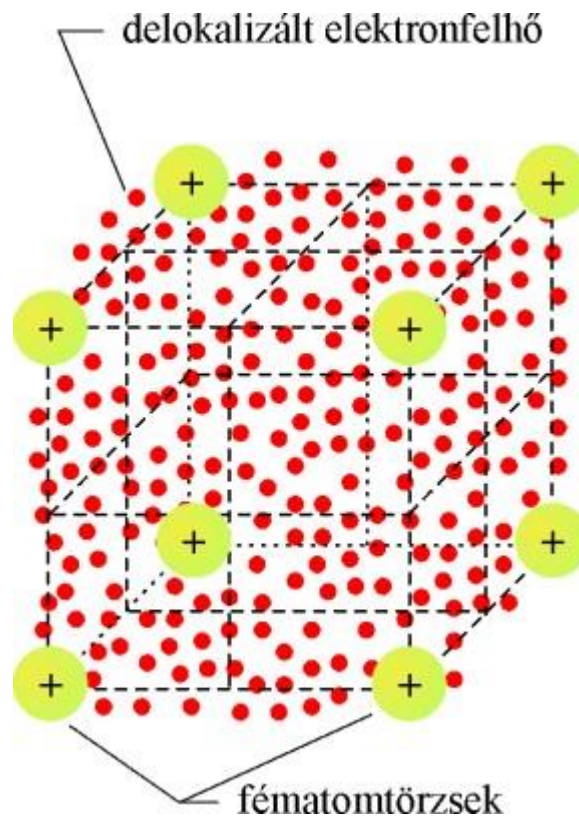
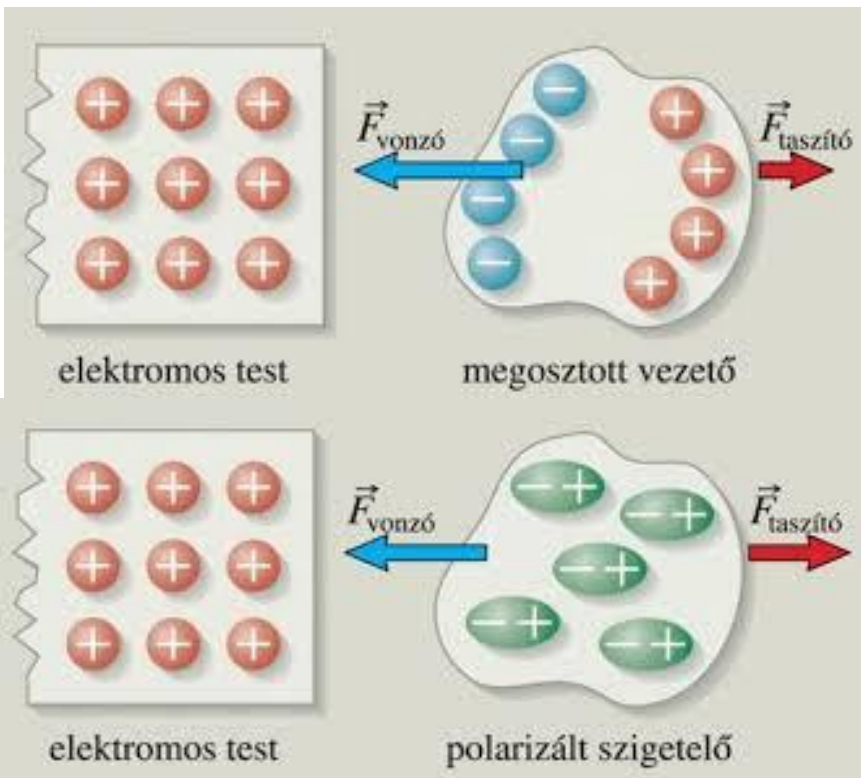
● - Electron

● - Proton

● - Neutron

Elektromos megosztás

Elektromos töltés

q [C] *Coulomb*

elemi töltés:

$$e = 1,6 \cdot 10^{-19} \text{C}$$

$$q_{p^+} = e$$

$$q_{e^-} = -e$$

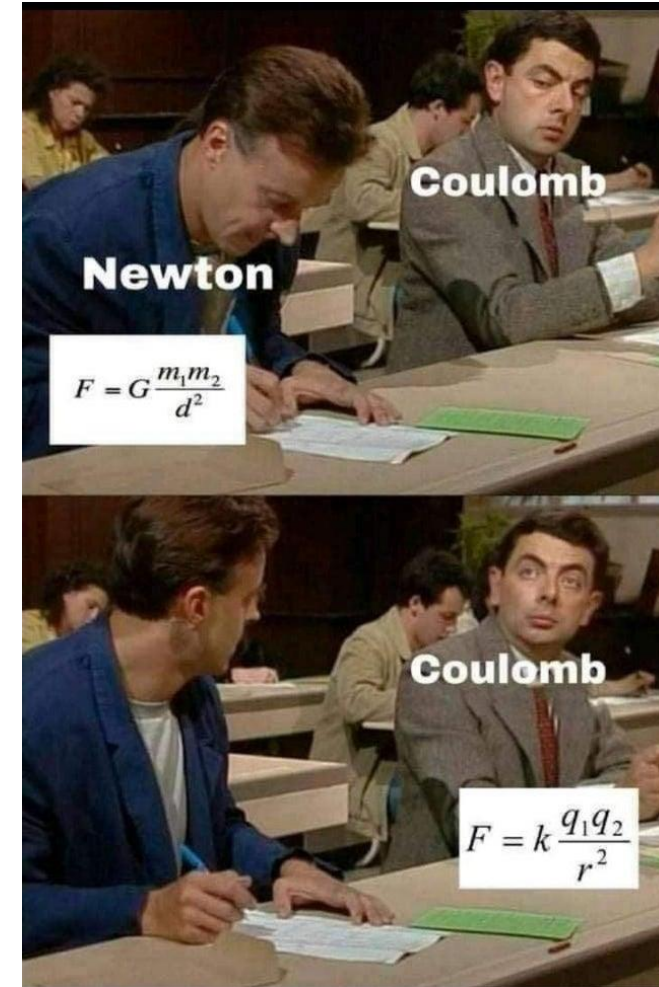

Coulomb-törvény:

Gravitáció törvénye:

$$(k = 9 \cdot 10^9 \frac{\text{Nm}^2}{\text{C}^2})$$

$$(\gamma = 6,67 \cdot 10^{-11} \frac{\text{m}^3}{\text{kg} \cdot \text{s}^2})$$

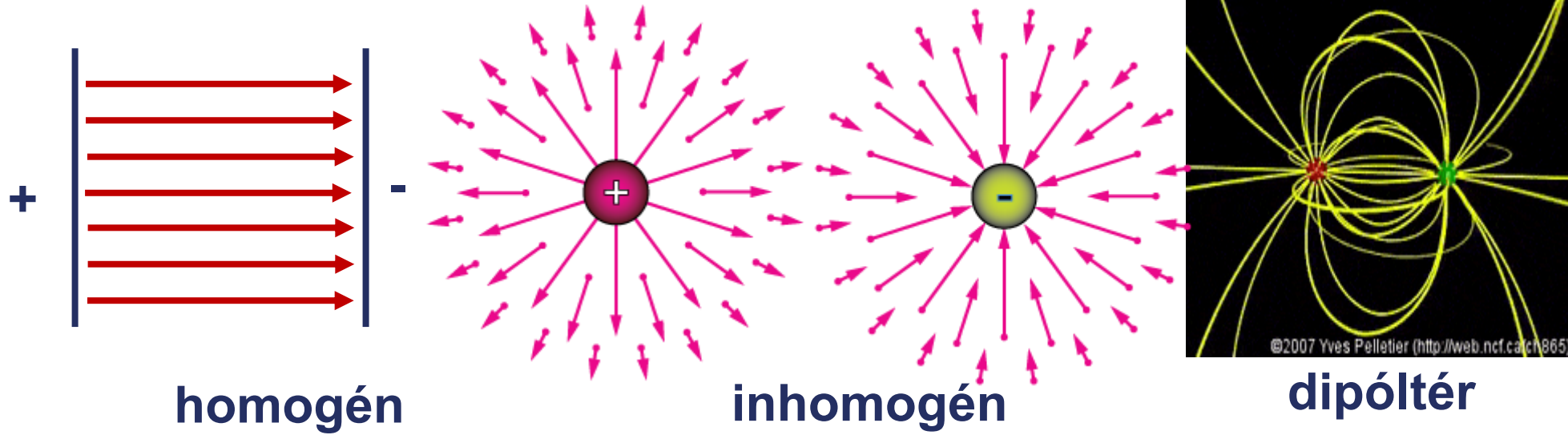
1. Egy $1,6 \times 10^{-6}$ C és egy -8×10^{-7} C pontszerű töltés egymástól 24 cm-re van. E töltések által meghatározott egyenesen hol van egyensúlyban egy 10^{-8} C pontszerű töltés? Milyen egyensúlyi helyzet ez?

2. Két pontszerű test egyike, kétszer annyi töltést tartalmaz, mint a másik, és 10 cm távolságból, 15 mN nagyságú taszító erővel hatnak egymásra. Mekkora a töltések?

3. Egy fémgolyó +4 nC töltéssel rendelkezik, amelyet egy -6 nC töltésű rúddal érintünk meg, amelynek során $8,2 \times 10^9$ db elektron kerül át a fémgolyóra. Ezek után mennyi lesz a fémgolyó és a rúd töltése?

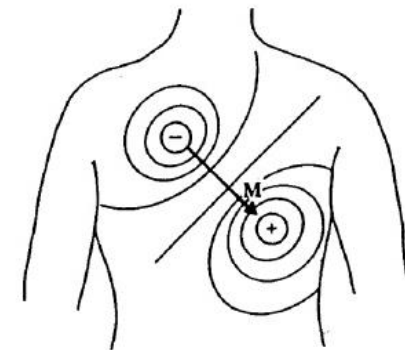
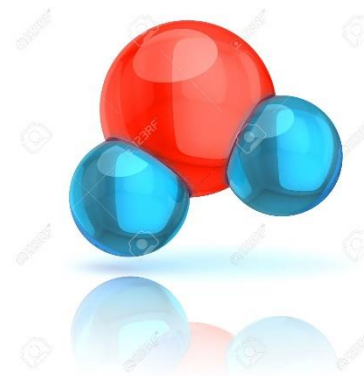

Elektromos erőter

dipólusmomentum:

Debye: $1D = 3,34 \cdot 10^{-30} \text{ C} \cdot \text{m}$

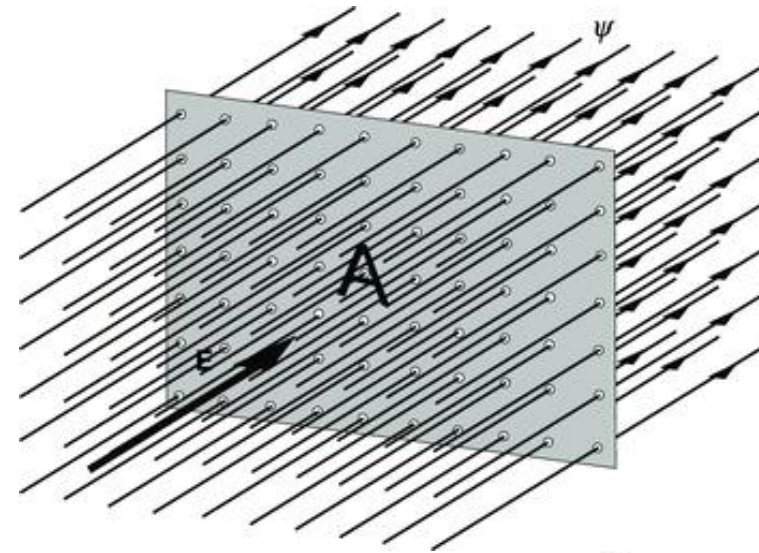

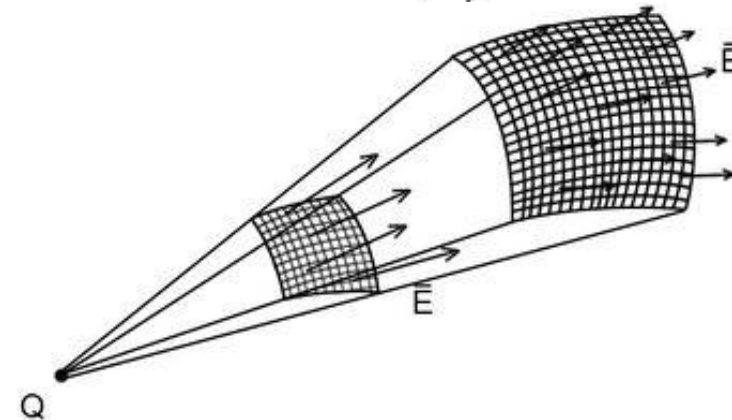
Elektromos erőter

elektromos térerősség:

elektromos fluxus:

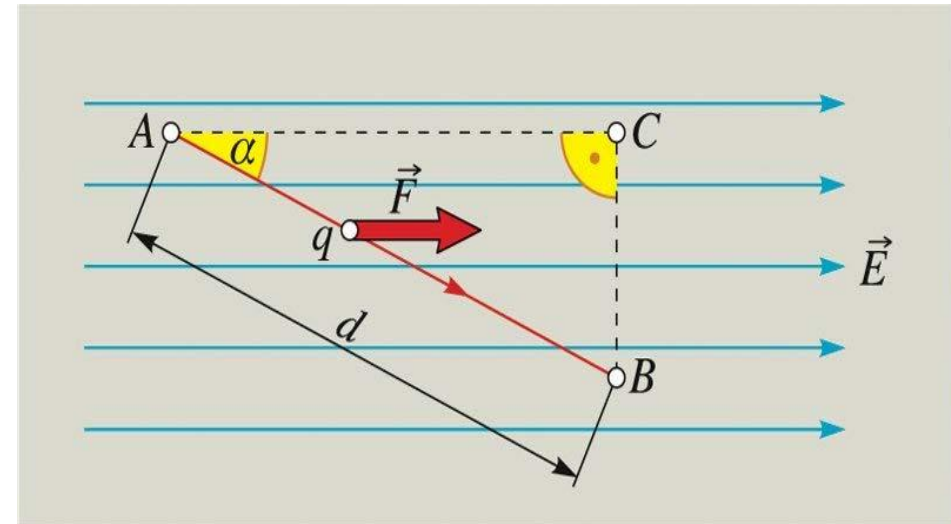
Szuperpozíció elv:

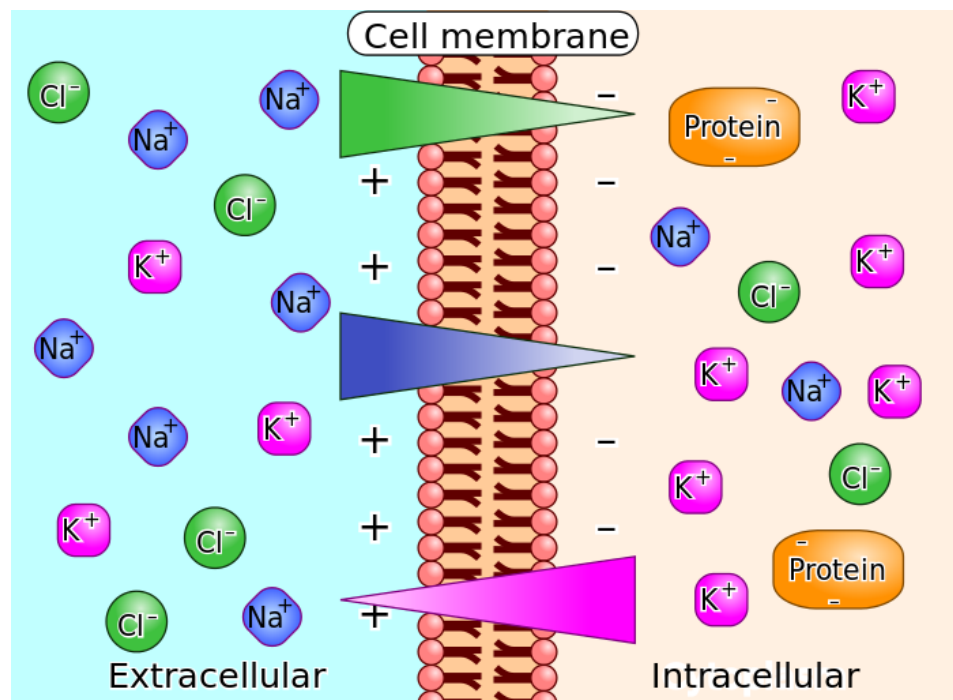

Elektromos erőter

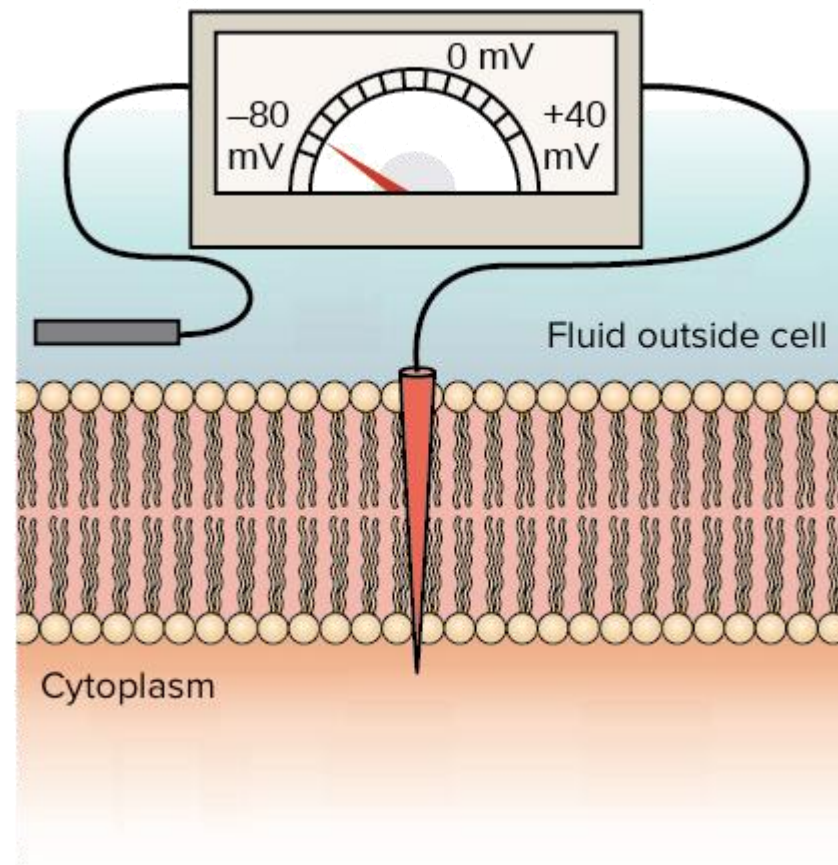
elektromos feszültség:

elektromos potenciál:

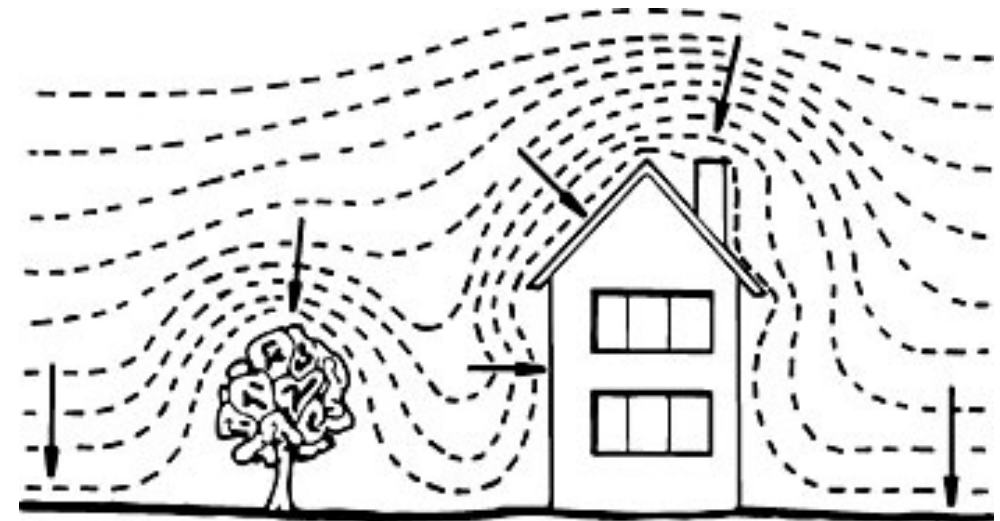
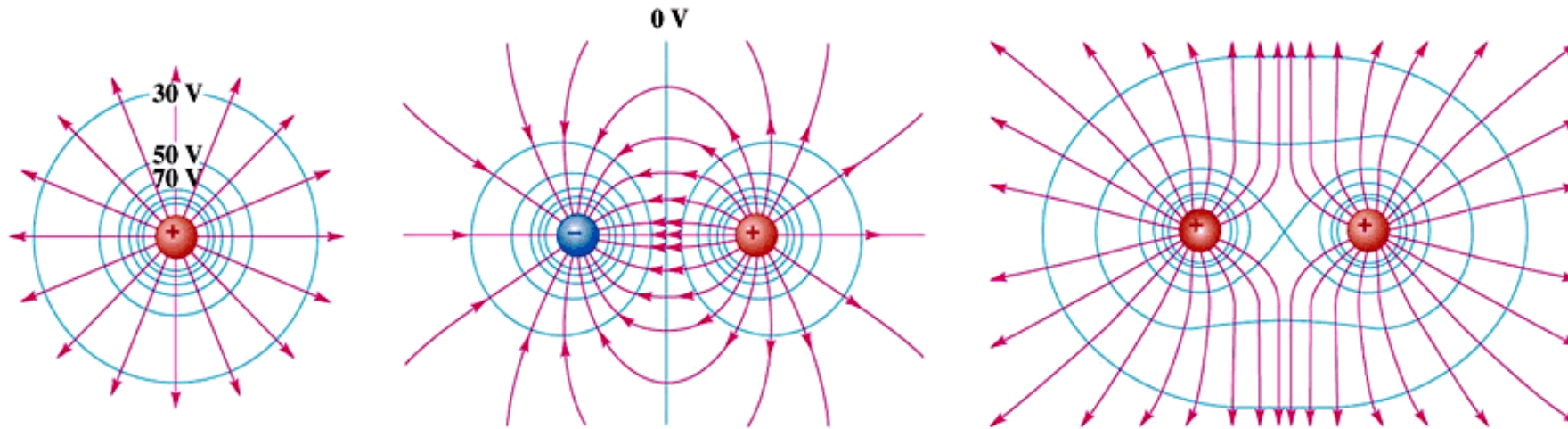

nyugalmi feszültség
nyugalmi potenciál(különbség)

Elektromos erőter

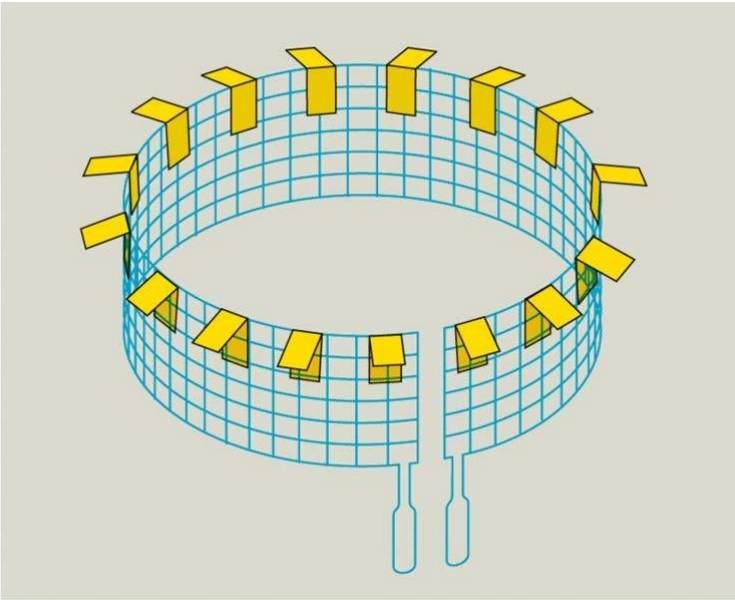
equipotenciális felületek:

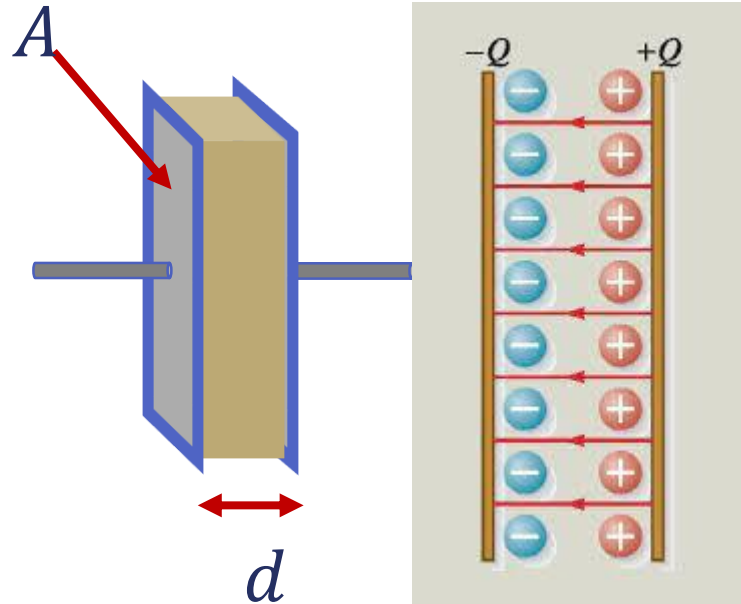

Elektromos árnyékolás

A vezetőre vitt többlettöltés mindig a vezető külső felületén helyezkedik el, ott is minél távolabb a többi töltéstől. Ezért a csúcsokon nagyobb a töltéssűrűség.

Kondenzátor

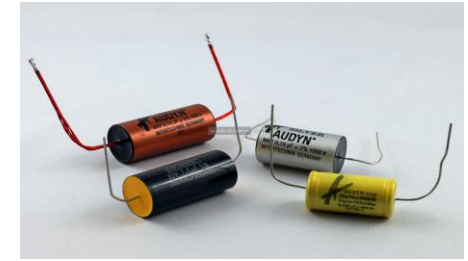

térerősség:

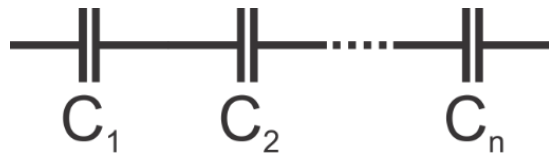
kapacitás:

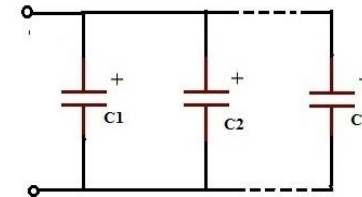
tárolt energia:

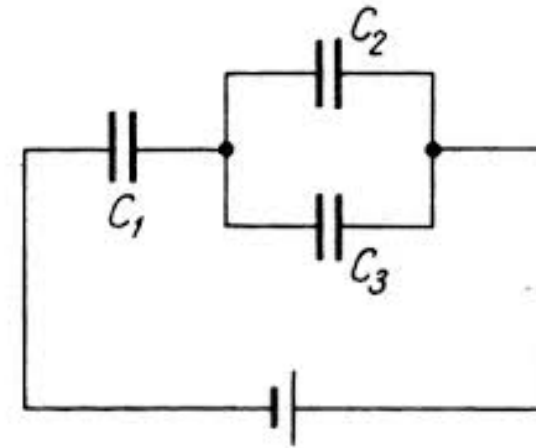
soros kapcsolás:

párhuzamos kapcsolás:

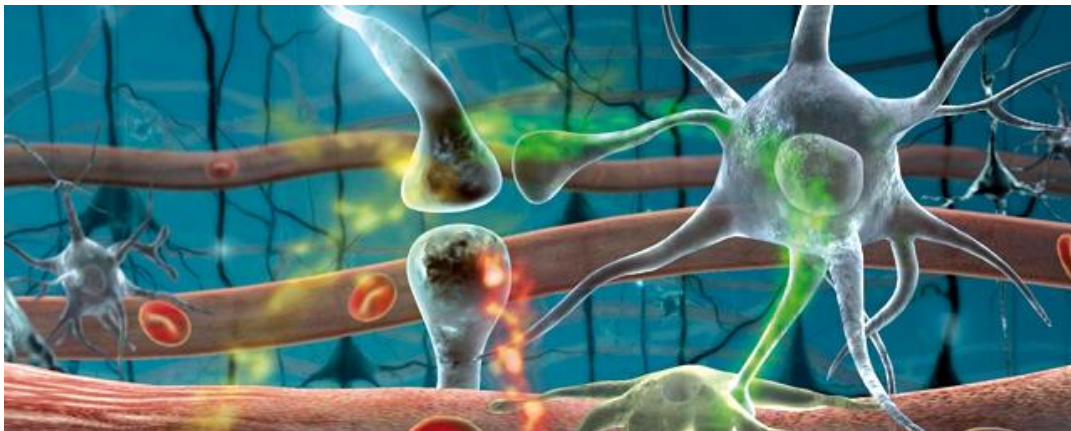
1. Három kondenzátort az ábra szerint rákapcsolunk egy $U=12\text{ V}$ feszültségű telepre. Mekkora az egyes kondenzátorokon levő töltés?
 $C_1= 1\mu\text{F}$, $C_2= 2\mu\text{F}$, $C_3= 3\mu\text{F}$

Elektromos áram

*André-Marie
Ampère
1775-1836*

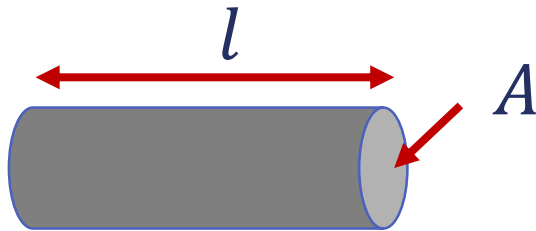

Georg Simon Ohm
1789-1854

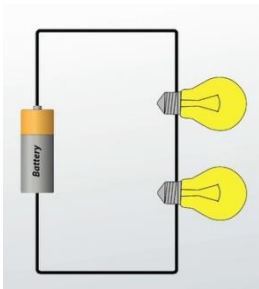
Elektromos áram

Ohm törvénye:

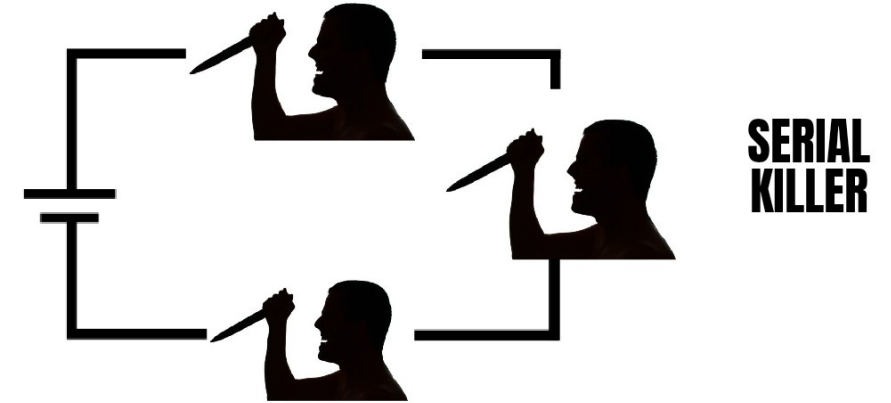
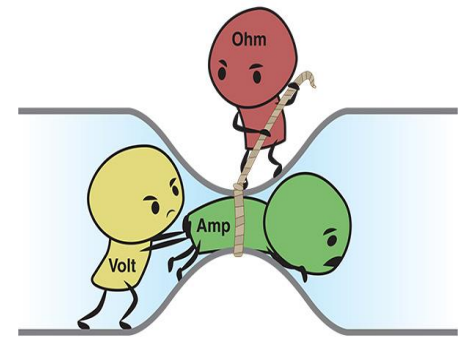
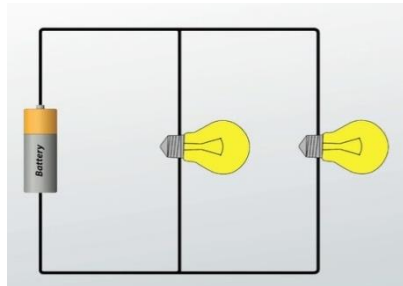
Elektromos ellenállás:

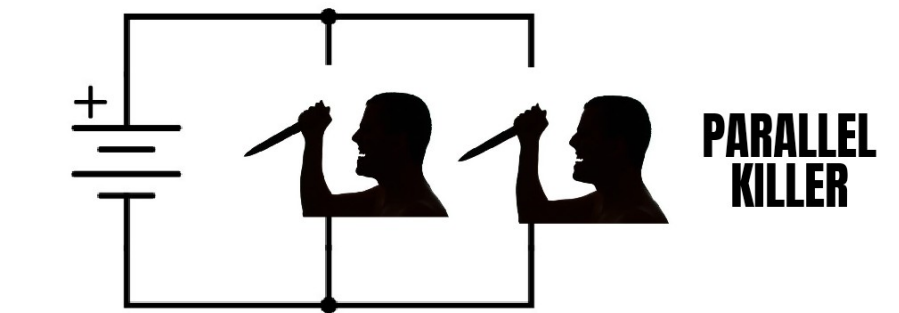
soros kapcsolás:

párhuzamos kapcsolás:

**SERIAL
KILLER**

**PARALLEL
KILLER**

MADE WITH ELECTRICITY

Elektromos áram

Ernst Werner von
Siemens
1816-1892

Elektromos vezetőképesség:

fajlagos vezetőképesség [S/m]

Elektromos áram

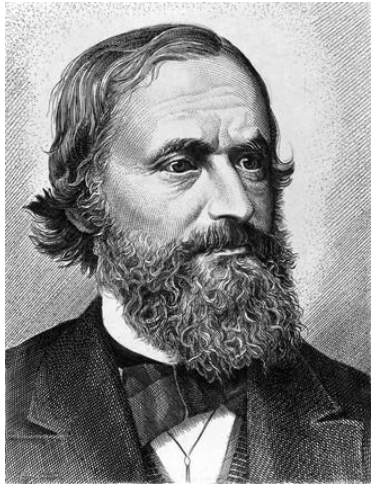

Az áram munkája (Joule-féle hő):

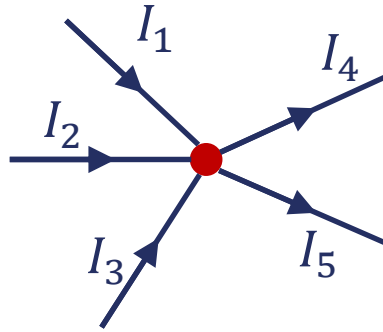
Elektromos teljesítmény:

Elektromos áram

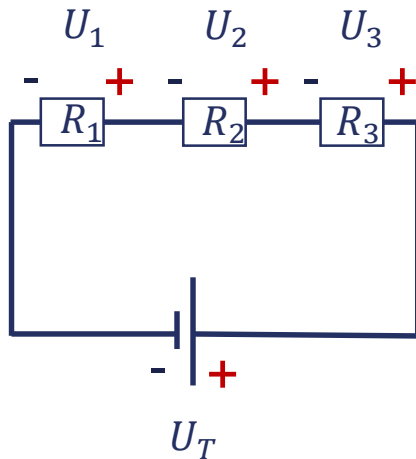
Gustav Robert
Kirchhoff
1824-1887

Kirchhoff I. törvénye:

Egy csomópontba befolyó és onnan kifolyó áramok összege megegyezik. (Csomóponti törvény)

Kirchhoff II. törvénye:

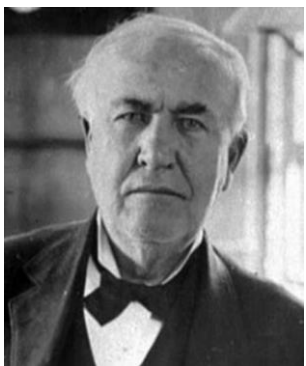
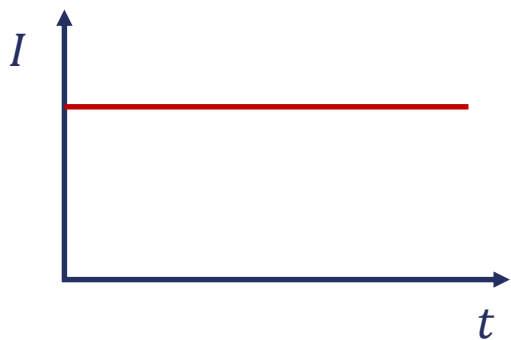

Zárt áramkörü hurok mentén haladva az áramkörü elemek feszültségeinek előjeles összege 0. (Huroktörvény)

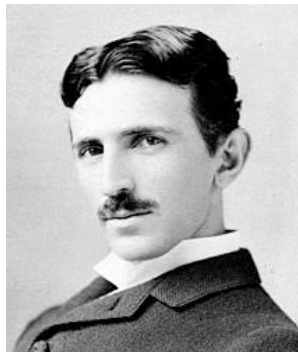
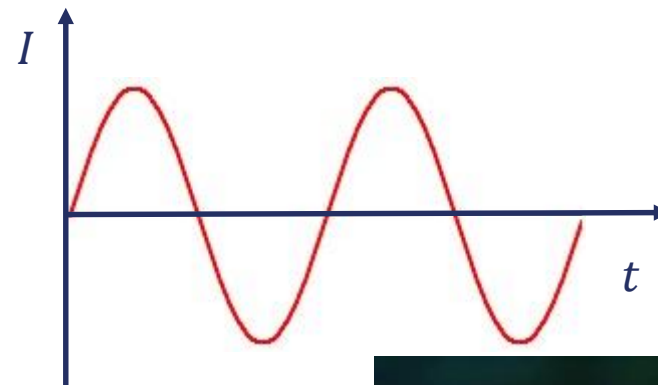
Elektromos áram

egyenáram
(direct current, DC)

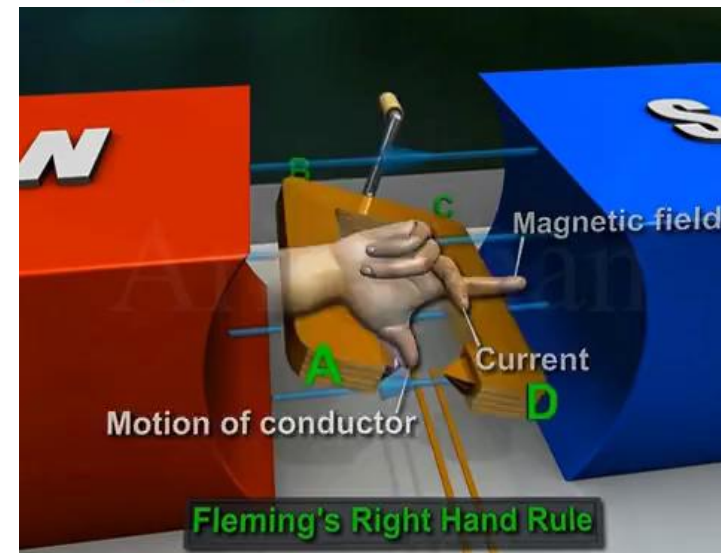

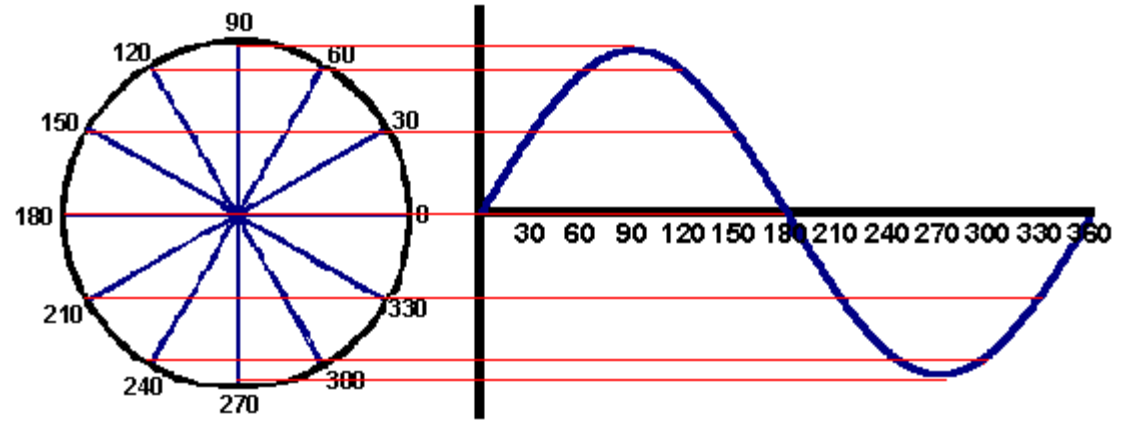
Thomas Alva
Edison
1847-1931

szinuszos váltóáram
(alternating current, AC)

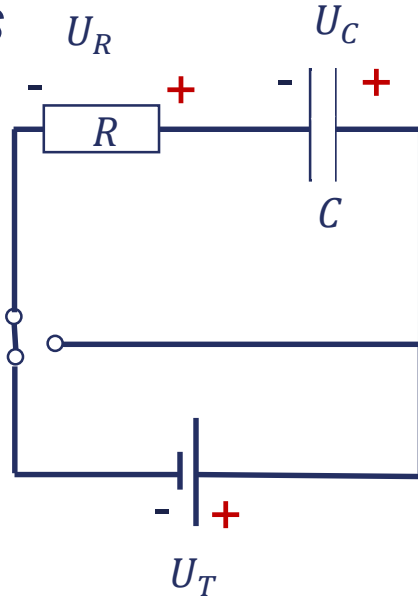
Nikola Tesla
1856-1943

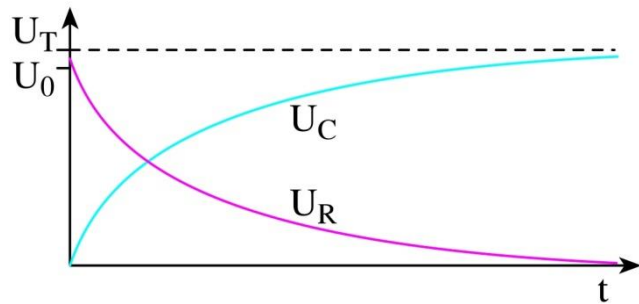

Elektromos áram: RC kör (soros)

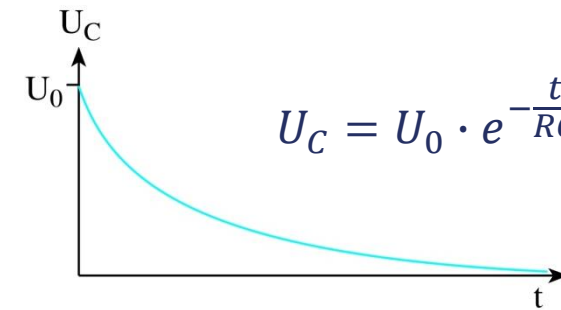
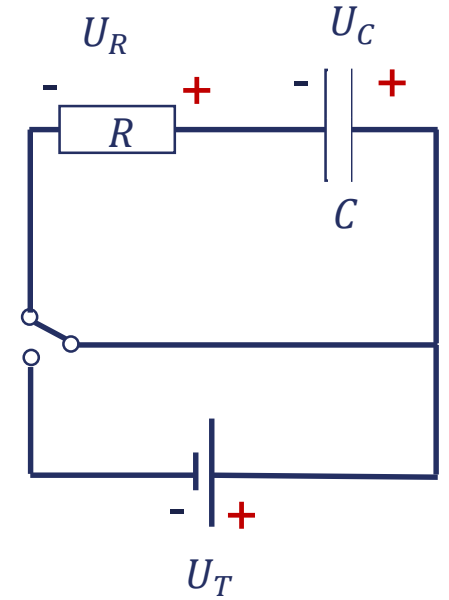
feltöltés

$$U_C = U_T \cdot (1 - e^{-\frac{t}{RC}})$$

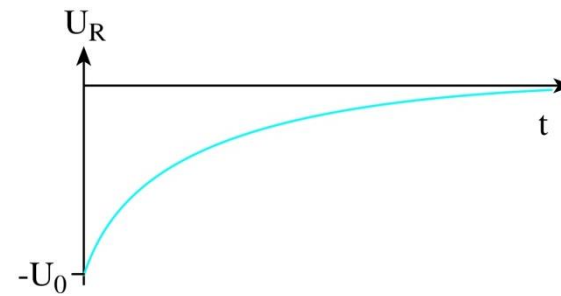

kisülés

$$U_C = U_0 \cdot e^{-\frac{t}{RC}}$$

τ : időállandó

1. Adott egy RC-kör, amelynek az ellenállása $10\text{M}\Omega$, az időállandója pedig 1s . A kondenzátor kisütjük 2s -ig, mennyi a kondenzátor visszamaradt töltése a kiinduló töltéshez képest? Mennyi a kondenzátor kapacitása?

2. Egy RC-kör időállandója $0,6\text{s}$. Feltöltés során 1s -t követően mennyi lesz a kondenzátor feszültsége, ha a telepfeszültség 100V ? Mennyi időt vesz igénybe, hogy az így feltöltött kondenzátort a felére kisüssük?

Elektromos áram

Kondenzátor ellenállása váltóáramú áramkörben

Kapacitív ellenállás:
$$X_C = \frac{1}{\omega \cdot C} \quad [\Omega] \text{ Ohm}$$

Impedancia: ohmos és kapacitív ellenállásokat is tartalmazó váltóáramú kör eredő ellenállása.

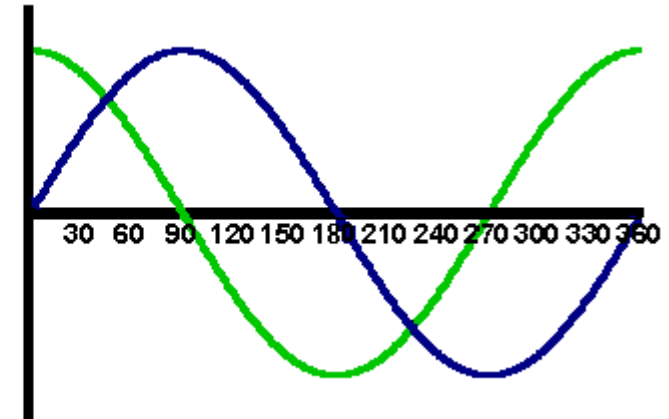
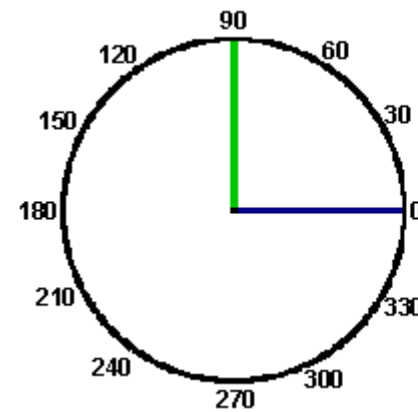
$$Z \quad [\Omega] \text{ Ohm}$$

soros RC körben:

$$Z^2 = R^2 + X_C^2$$

párhuzamos RC körben:

$$\left(\frac{1}{Z}\right)^2 = \left(\frac{1}{R}\right)^2 + \left(\frac{1}{X_C}\right)^2$$

1. A Földet egy 6000 km sugarú gömbnek tekintve határozzuk meg a Föld töltését, ha az elektromos térerősség a Föld felületén 100 V/m és lefelé irányul. Határozzuk meg a Föld felületének potenciálját!

2. Mekkora a töltéssűrűség azon a gömbfelületen, amelynek sugara 15 cm, és a középponttól 20 cm távolságban a potenciál 150 V?

1. A hidrogén atomban lévő elektron és proton átlagos távolsága 53 pm.

a) Milyen és mekkora erő hat a két részecske között?

b) Mennyi a közöttük lévő gravitációs erő nagysága? Elektron tömege: $9,11 \times 10^{-31} \text{ kg}$
töltése: $1,6 \times 10^{-19} \text{ C}$, proton tömege: $1,67 \times 10^{-27} \text{ kg}$. A gravitációs állandó $6,67 \cdot 10^{-11} \frac{\text{m}^3}{\text{kg} \cdot \text{s}^2}$. Coulomb-törvényében szereplő állandó: $9 \cdot 10^9 \frac{\text{Nm}^2}{\text{C}^2}$

2. Mekkora távolságra tudná egymást megközelíteni két Tesla autó, ha mindegyik 1 C töltéssel rendelkezne? Mindegyik autó tömege 1 t, és a súrlódási tényező a talajon 0,5.

Kicsit leegyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy egy defibrillátor RC-körként működik. A készülékben alkalmazott kondenzátort ($C = 20 \mu\text{F}$) kezelés előtt egy meglehetősen nagy feszültségre, pl. 5 kV-ra töltik fel, majd a két kezelő elektród segítségével a mellkasra kapcsolják. A kondenzátor a mellkason mint ellenálláson ($R = 1200 \Omega$) keresztül kisül. a) Mekkora a feltöltött kondenzátorban tárolt energia? b) Mekkora a testen átfolyó áram erőssége az első pillanatban? c) Mekkora a kezelés során előálló RC-kör időállandója? d) Mekkora a kondenzátor feszültsége 0,1 s-al a kezelés megkezdése után? e) Mennyi idő múlva csökken a kondenzátor feszültsége az ezredrészére, azaz 5 V-ra?

Egy reumás beteg iontoforetikus kezelésénél (ionos gyógyszermolekulák bevitele a testbe egyenáram segítségével) 40 V feszültséget kapcsolnak a kezelt testrészre, amelynek ellenállása $12\,500\,\Omega$. a) Mekkora a kezelt testrészen átfolyó áram erőssége? b) Mennyi töltés áramlik át a kezelt testrészen egy 10 perces kezelés alatt? c) Mennyi gyógyszermolekula jut be a testbe a kezelés alatt, ha egyértékű ionok formájában kerülnek alkalmazásra? Adja meg a gyógyszermolekulák mennyiségét mólban is!

Egy 20 m hosszúságú hosszabbító rézvezetéke $1,5\,\text{mm}^2$ keresztmetszetű. A réz fajlagos ellenállása $1,78 \cdot 10^{-8}\,\Omega\text{m}$. Határozza meg a) a vezeték ellenállását, b) a vezeték vezetőképességét és c) a réz fajlagos vezetőképességét!

Egy hagyományos villanykörteben lévő volfrámszál ellenállása — üzemi hőmérsékleten — $529\,\Omega$. A körtét a 230 V effektív feszültségű hálózatra kapcsoljuk. a) Mennyi hő keletkezik a körteben egy nap alatt? b) Mekkora a körte teljesítménye?

Köszönöm a figyelmet!

